

GÜNEY KORE'NİN SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS (SOKÜM) SÜRECİ VE KÜLTÜRLERİ KORUMA YÖNTEMİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA*

 Gökçem BERKTAŞ^a

 Hatice KÖROĞLU TÜRKÖZÜ^b

Özet

Kore, coğrafi konumu nedeniyle Kore Savaşı (1950-1953)'nin gerçekleştiği yıllara kadar çevresindeki yakın ülkelerin sömürgeciliğe varan saldırılarına maruz kalmıştır. Sömürge altında yaşadığı dönemlerde toprağını sömüren ülkenin kültürlerini hatta yaşam biçimlerini kabul etmek zorunda kalmıştır. Örneğin Çin'in etkisi altında kaldığı dönemlerde (M.Ö 109) Kore yarımadası, Çin'in dinini, dilini hatta siyasi düzenini bile benimseyerek yaşamıştır. Yakın tarihte Japon sömürgesi (1910-1945) altında yaşamış olan Kore, bu dönemde Japonya'nın çeşitli baskılarına maruz kalmıştır. Japonya'nın uyguladığı baskılarda amaç Kore halkının, kendi kültürüne karşı yabancılaşması ve Japon kültürünü yaygınlaştırmaktır. Bu nedenle Kore, sömürge dönemlerinde kendi geleneksel kültürlerinin değişime uğrayacağını düşünerek geleneksel soyut kültürlerini korumaya çalışmıştır. Bu amaçla çeşitli kurumların ve eğitim merkezlerinin açılmasına destek vermiştir. Güney Kore Hükümeti, 2005 yılında UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Miraslar sözleşmesini imzalayarak soyut kültürel varlıklarının yerel ve uluslararası düzeyde bilirliliğini arttırmayı amaçlamıştır. Bu makale çalışmasında, Güney Kore Hükümeti'nin somut olmayan kültürel miraslarını korumak için kurduğu kurumlar, her yıl düzenli olarak gerçekleştirdiği festivaller ve programlar ele alınmıştır. Böylelikle Güney Kore Hükümetinin geleneksel somut olmayan kültürlerini nasıl korudukları hakkında genel bir araştırma yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: UNESCO, SOKÜM, Güney Kore, Kültür, Somut olmayan kültür.

* Bu makale, birinci yazar tarafından ikinci yazarın danışmanlığında "Güney Kore'deki Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması ve Gelecek Nesillere Aktarılması Üzerine Bir İnceleme" başlıklı Yüksek Lisans tezinden hazırlanarak üretilmiştir.

This work was supported by the Core University Program for Korean Studies through the Ministry of Education of the Republic of Korea and Korean Studies Promotion Service of the Academy of Korean Studies (AKS-2019-OLU-2250002).

^a Yük. Lis. Öğr., Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, gokcemberktas@gmail.com

^b Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatı, Kore Dili ve Edebiyatı Bölümü, hkore@erciyes.edu.tr

Makale Geliş Tarihi: 27.05.2022, Makale Kabul Tarihi: 05.08.2022

A STUDY ON THE INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE (ICH) PROCESS AND THE METHOD OF CONSERVATION OF CULTURES IN SOUTH KOREA

Abstract

Due to its geographical location, Korea has been exposed to colonial attacks by neighboring countries until the Korean War (1950-1953). During the colonial period, he had to accept the cultures and even the lifestyles of the country that exploited his land. For example, when it was under the influence of China (109), the Korean peninsula had to adopt China's religion, language, and even political order. The Korean people, who lived under the Japanese colony (1910-1945) in recent history, were exposed to various pressures from Japan in this period. Japan made these pressures to alienate the Korean people from their own culture and to spread the Japanese culture. The Korean peninsula tried to preserve its traditional abstract cultures, thinking that their traditional cultures would change during the colonial period. For this purpose, it supported the opening of various institutions and training centers. The South Korean Government has increased the awareness of intangible cultural assets at the local and international level by signing UNESCO's Intangible Cultural Heritage Convention in 2005. In this article, the institutions established by the South Korean Government to protect their intangible cultural heritage and the festivals and programs that it regularly organizes every year are evaluated. Thus, a general study was conducted on how the South Korean Government preserves their traditional intangible culture.

Keywords: UNESCO, ICH, South Korea, Culture, Intangible culture.

Giriş

Binlerce yıllık tarihi geçmişe sahip olan Kore, yarımada olma özelliğiyle hem denizde hem de karada çeşitli kültürlere ev sahipliği yapmıştır. Örneğin dört bir yanı su ile çevrili olan Jeju adasında halk, geçimini denizden çıkardığı deniz ürünleri ile sağlamaktadır. Jeju adasındaki bu geçim çabası dalgıçlık kültürünü ortaya çıkarmıştır. Başlangıcına dair "ilk kayıtlara Üç Krallığın Tarihi (Samguk Sagi-samguk-sagi)"¹ adlı kitaptan ulaşılan" (Kim & Yang, 2004, s. 23) bu kültür "2016 yılında UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) Temsili listesine eklenerek koruma altına alınan Kadın Dalgıçlar Kültürü (Jeju Haenyeo-제주해녀)'dür" (UNESCO ve Heritage, 2022). Karada benimsenen kültürler ise genellikle sözlü gelenekler, gösteri sanatları, toplumsal ritüeller, el sanatları veya doğa ile ilgili olan uygulamalardır. Örneğin geleneksel bir müzik türü olan Pansori (판소리)², geleneksel saray dansı olan Cheoyong Dansı (Cheoyongmu-처용무), genellikle kadınlar tarafından düzenlenen Çember Dansı (Ganggangsullae-강강술래), Kore'nin garnitürü veya turşusu olarak bilinen Kimchi Yapımı ve Paylaşımı

¹ Üç Krallığa ait tarihi kaynakları içeren bir ansiklopedidir. Eski zamanlardan M.S 935 yılına kadar ki Kore Tarihini ele almaktadır. Klasik Çince ile yazılan eser Goryeo Hanedanlığının (고려 M.S 918-1392) Kralı In-Jong (인종)'un emriyle döneminin genç bilginleri hazırlanmış ve 1145 yılında tamamlanmıştır (Stephenson, 2013, s. 172).

² Kore'nin geleneksel bir müzik türü olarak iki ideogramdan oluşmaktadır. "Pansori terimini ortaya çıkaran iki ideogramdan biri olan Pan (판) birçok kişinin toplandığı yer anlamına gelirken Sori (소리) müzik anlamına gelir" (Kore Gerçeği, 2011, s. 70).

(Kimjang-김장) gibi çeşitli soyut kültürler geçmişten günümüze kadar varlığını sürdürmüş kara kültürlerinden birkaç tanesidir.

Kore, coğrafi konumu nedeniyle Kore Savaşı (1950-1953)'nin gerçekleştiği 1950'li yıllara kadar çevresindeki yakın ülkelerin saldırılarına maruz kalmıştır. Bu dönemlerde Kore hem ekonomi alanında hem siyasi hem de kültürel alanda büyük zararlar görmüştür. Özellikle sömürge altında kaldığı dönemlerde kendi kültürünü kaybetme tehlikesi yaşamıştır. Bunun nedeni de Kore'yi sömüren ülkelerin kendi kültürünü Kore'ye empoze etmiş olmasıdır. Kore, tarihi boyunca önce Moğolistan, ardından "Çin'den gelen çeşitli kültürleri benimserken, 19. yüzyıldan itibaren Japonya ve Amerika üzerinden gelen Batı kültürlerini de özümsemiştir. Batı kültürünün modernleşme adı altında geleneksel değerlere baskın çıktığı zamanlar da yaşanmıştır" (Kore Tarih Öğretmenleri Birliği (KTÖB), 2014, ss. 17-18). Bundan rahatsızlık duyan Kore, kültürlerini korumak ve gelecek nesillere aktarmak için çabalamıştır.

Hızla gelişip değişen dünyada bilim, eğitim ve kültür gibi alanlara öncülük edip çalışmalarda bulunan UNESCO (UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, 2022), "II. Dünya Savaşının ardından daha iyi bir dünya umudu ve inancı ile kurulmuştur. Amacı ise uluslararası bilgi alışverişi sağlama ve ülkelerin barış ve güvenliğine katkıda bulunmaktır. Bu nedenle bilimin, eğitimin ve kültürün yayılmasını teşvik ederek paylaşmaktadır" (Wanner, 1982, s. 420). Bilim, eğitim ve kültürün her alanı kendi içinde birimlere ayrılmıştır. Kültür alanında yapılan çalışmalardan biri soyut kültürleri korumak ve geliştirmek içindir. Bunun sonucunda 2003 yılında "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi" (Intangible Cultural Heritage, 2022) hazırlanmıştır.

UNESCO'nun geleneksel kültürleri koruma çalışmalarında bulunması Güney Kore Hükümeti'nin kendi geleneksel kültürlerini korumasına da yardımcı olmuştur. Yıllar içinde kaybolma tehlikesi yaşayan kültürlerin UNESCO çatısı altında korunup uluslararası birliğin artacağına dair olan düşünce ile Güney Kore Hükümeti, UNESCO'nun SOKÜM Sözleşmesini 2005 yılında imzalamıştır. Böylelikle soyut kültürlerini koruyarak gelecek nesillere aktarmayı amaçlamıştır. Güney Kore Hükümeti, sözleşmeyi imzaladığı yıldan itibaren 2022 yılına kadar toplam 21 soyut kültürünü koruma altına alarak uluslararası birliğini de arttırmıştır.

Bu çalışmada öncelikle Güney Kore'nin kültürü ve SOKÜM süreci ele alınmıştır. Daha sonra da Güney Kore'nin SOKÜM temsili listesinde yer alan kültürlerin ne olduğu listeye alınma yılları ile birlikte kısaca anlatılmış ve bu kültürleri koruma amacıyla kurulan kurumlar ele alınmıştır. Böylelikle Güney Kore'nin tarih boyunca yaşadığı zor koşulların ardından somut olmayan kültürlerini korumak için ne tür çalışmalarda bulunduğu dair bir araştırma yapılmıştır. Türkiye'de bu konuda yapılan bir çalışma bulunmadığı için Güney Kore'nin geleneksel kültürlerini araştırıp bilgi sahibi olmak isteyenler için iyi bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

A. GÜNEY KORE'NİN KÜLTÜRÜ VE SOKÜM SÜRECİ

Kore yarımadası, var olduğu yıllar boyunca çeşitli kültürlerle sahip olmuştur. Birçok ulusun yazıya geçiş öncesi yani klasik (sözlü) döneme ait kültürü ile ilgili yeterli kaynak olmadığı gibi Kore'nin de bu döneme ait kültüründe yetersiz ve belirsiz bilgiler mevcuttur. Yazının icadından ve bilgilerin kayıt altına

almasıyla birlikte Kore kültürü sözlü veya yazılı olarak aktarılmıştır. Sözlü geleneksel kültürler Kore'nin müzikal tiyatrosu Pansori (판소리) veya Güney Kore Cumhuriyetinin Lirik Halk Şarkısı (Arirang-아리랑) örnek verilebilir.

Kore yarımada olarak "Asya'da bulunduğu stratejik konumu nedeniyle tarih boyunca güçlü komşularının, deniz aşırı güçlerin, saldırılarına ve işgallerine" (Haytoğlu, 2002, s. 76) maruz kalmıştır. Geçmiş yıllarda önce Moğolların sonra Çinlilerin akabinde Japonların sömürgesinde kalan Kore, sömürge altında olduğu dönemlerde ekonomik, politik hatta kültürel alanlarda özgürlüklerini kaybetme tehlikesi yaşamıştır. Özellikle Japon sömürgesinin gerçekleştiği 1910-1945 yıllarında "Japonlar sert sömürü politikasını yürürlüğe koymuş, Korece'yi yasaklamış, Korelilerin isimlerini Japon ismiyle değiştirmeye zorlamıştır" (Köroğlu Türközü, 2017, s. 77). Hatta Korelilerin kültürel faaliyetlerini kontrol altında tutarak Kore halkına geleneksel kültürlerini unutturmaya çalışmıştır. Kore halkı yıllarca bu baskıya ve fikre karşı savaşmış nihayetinde kendi geleneksel kültürlerini bugüne kadar yaşatmayı başarmıştır.

II. Dünya Savaşı'nın gerçekleştiği yıllarda Japonya'nın savaşta mağlup olmasıyla Kore yarımadası özgürlüğüne tekrar kavuşmuştur. Fakat II. Dünya Savaşı sonrasında ideolojik olarak farklılıklar yaşayan Kore, 1950-1953 yılları arasında gerçekleşen bir iç savaş yaşamıştır. "Yalta Konferansı'nda oybirliği ile alınan kararla 38. Paralel sınır noktası kabul edilerek kuzey bölgesi Sovyetlere, güney bölgesi ise ABD'ye verilmiştir. Böylece ülke fiilen ikiye bölünmüştür" (Aksoy, 2019, s. 5). Kuzey Kore ve Güney Kore'nin ayrılmasından sonra birçok ülkenin de etkisi altında kaldığı Batı kültürü, Güney Korelilerin hayatında ve kültüründe Kore Savaşı sonrasında daha da etkili olmuştur. Batı kültürünün Güney Kore topraklarında yayılarak geleneksel Kore kültürünü arka planda bırakması Güney Kore Hükümetini endişelendirmiştir. Bu nedenle hükümet aldığı kararlar ile kendi kültürünü canlandırma ve geliştirme faaliyetlerinde bulunmuştur. Bu çalışmalar makalenin ilerleyen bölümlerinde daha ayrıntılı ele alınacaktır.

Birçok devletin yaşamış olduğu kültürlerinin gelecek nesil tarafından bilinmeyerek yavaş yavaş kaybolacağı düşüncesi Güney Kore Hükümetini de endişelendirmiştir. 21. yüzyılda hızla gelişen sanayi ve teknolojiyle tüm dünya kendi kültürlerini korumak için çalışmalar yapmaya başlamıştır. UNESCO olarak bilinen Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü de kültürel öğeleri korumakta olan bir kuruluştur.

Birleşmiş Milletlere bağlı bir kurum olarak merkezi Paris'te bulunan ve 1945 yılında kurulan UNESCO'nun temel işlevi, ortak paylaşımı bulunan değerlere dayalı olarak kültürler, medeniyetler ve insanlar arasında diyalog ortamının oluşturmaktır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022). UNESCO kurum içindeki işleyişini rahatlatmak ve daha verimli çalışmalarda bulunmak amacıyla kendi içinde farklı birimler oluşturmuştur. Bu birimlerden biri olan kültür, soyut kültürlerin varlığını korumak ve geliştirmek için çalışmalarda bulunmuştur. Bunun sonucunda 2003 yılında "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi" hazırlanmış ve UNESCO üyeleri tarafından imzalanmıştır.

SOKÜM Sözleşmesi ile amaçlananlar aşağıda listelenmiştir. Bunlar:

"a) somut olmayan kültürel mirası korumak;

- b) ilgili toplulukların, grupların ve bireylerin somut olmayan kültürel mirasına saygı göstermek;
- c) somut olmayan kültürel mirasın önemi konusunda yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde duyarlılığı arttırmak ve karşılıklı değerbilirliği sağlamak;
- d) uluslararası iş birliği ve yardımlaşmayı sağlamak” (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2021).

Bu amaçlardan yararlanarak kendi kültürünü gelecek nesillere aktarmayı düşünen Güney Kore, UNESCO'nun SOKÜM Sözleşmesini 2005 yılında imzalamıştır. 2005 yılından önce UNESCO, “1998 yılındaki 155. toplantısında İnsanlığın Sözlü ve Somut Olmayan Kültürel Mirasının Başyapıtlarının İlanı (İSSOMBİ) programını oluşturmuştur” (Oğuz, 2008, s. 6). “İSSOMBİ programında “yok olma tehlikesi altındaki kültürler UNESCO adı altında korunmaya alınırsa devlet, UNESCO'nun desteğiyle hem başyapıtlarını koruyacak hem de korunacak kültürler için mali ve teknik destek alacaktır” (Kültürel Miras İdaresi [CHA], 2022).

İSSOMBİ programının ilki 2001 yılında olmak üzere 2003 ve 2005 yıllarında üç kez yapılmış olup başyapıt ilanında toplam 90 başyapıt (Oğuz, 2008, s. 6) belirlenmiştir. Güney Kore Hükümeti İSSOMBİ programına sırasıyla her yıl bir soyut kültürünü başyapıt olarak belirlemiştir. 2001 yılında Joseon Hanedanlığı (M.S 1392-1897) döneminin anma töreni olan Jongmyo Tapınağı'ndaki Atalardan Kalma Kraliyet Ritüeli ve Müzikli İlahisi (Jongmyo Jerye-종묘제례), 2003 yılında dönemin duygularını yansıtan ve müzikle harmanlanan hem sözlü anlatımı hem de gösteri sanatını içeren Pansori (판소리), 2005 yılında Kore'nin en eski festivallerinden biri olan Gangneung Danoje Festivali (Gangneung Danoje-강릉단오제) başyapıt olarak belirlenen soyut kültürlerdir. “2003 yılında UNESCO'nun SOKÜM Sözleşmesinin kabul edilmesiyle başyapıt olarak açıklanmış üç somut olmayan kültür 2008 yılında bu sözleşmenin temsili listesinde birleştirilmiştir” (Kore Gerçeği, 2011, s. 69).

Güney Kore Hükümeti 2022 yılına kadar SOKÜM'ün temsili listesine 21 soyut kültürel varlığına eklemiştir. 2008 yılındaki soyut kültürler hariç 2009 yılında geleneksel bir saray dansı olan Cheoyong Dansı (Cheoyongmu-처용무), genellikle kadınlar tarafından düzenlenen Çember Dansı (Ganggangsullae-강강술래), bir grup erkeğin köy meydanında gerçekleştirdiği gösteri sanatı olan Namsadang Erkek Gezgin Eğlence Grupları (Namsadang Nori-남사당놀이), Jeju adasına özgü şaman ritüeli olan Rüzgâr Tanrıçaları için Jeju Ayinleri (Jeju Chilmeoridang Yeongdeunggut-칠머리당영등굿) ve son olarak Budist törenleri arasında oldukça önemi bir yere sahip olan Akbaba Tepesi Ayinleri (Yeongsanjae-영산재)'dir.

2010 yılında geleneksel vokal müzik türü olan Bir Orkestra Eşliğinde Söylenen Lirik Şarkı Döngüleri (Gagok-가곡), Kore'nin tarihi binalarını inşa etme geleneği ve ustabaşını ele alan Geleneksel Ahşap Mimarisi (Daemokjang-대목장) ve Şahinle Avlanma (Maesanyang-매사냥) olmak üzere 3 soyut kültür listeye dahil edilmiştir. 2011 yılında geleneksel performans sanatlarından biri olan Halat Yürüyüşü (Jultagi-줄타기), Geleneksel Kore Dövüş Sanatı (Taekkyeon-택견) ve Hansan Bölgesi'ndeki Mosi (İnce Rami) Dokumacılığı (Hansan Mosijjagi-한산모시짜기) temsili listeye dahil olmuştur.

2012 yılından 2020 yılına kadar her yıl bir tane soyut kültür temsili listeye eklenmiştir. Örneğin 2012 yılında Güney Kore Cumhuriyetinin Lirik Halk Şarkısı (Arirang-아리랑), 2013 yılında Kore'ye özgü

bir tür turşu veya garnitür olan Kimchi Yapımı ve Paylaşımı (Kimjang-김장), 2014 yılında müzik ve dansın bir arada olduğu Bando Toplulukları Müzikleri, Dansları ve Ritüelleri (Nongak-농악), 2015 yılında Halat Çekme Ritüelleri ve Oyunları (Juldarigi-줄다리기), 2016 yılında Jeju adasında ortaya çıkan ve Jeju halkının geçimini sağladığı Kadın Dalgıçlar Kültürü (Jeju Haenyeo-제주해녀), 2018 yılında ortak dayanışmayı teşvik eden Güreş (Ssireum-씨름) ve son olarak 2020 yılında başka bir Budist etkinliği olan Kore Cumhuriyeti'ndeki Fener Aydınlatma Festivali (Yeondeunghoe-연등회)'dir (Ulusal Kültürel Miras Portalı [UKMP], 2022) listede yer almıştır.

Bu somut olmayan kültürleri SOKÜM beş alt başlık altında toplayarak korumaya almıştır. SOKÜM'ün beş alanı ise şunlardır: "a) Somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı işlevi gören dille birlikte sözlü gelenekler ve anlatımlar; b) Gösteri sanatları; c) Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler; d) Doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar; e) El sanatları geleneği" (UNESCO, 2022, s. 2).

Bu alanlar göz önünde bulundurulduğunda Güney Kore Hükümeti SOKÜM Temsili listesini Sözlü gelenekler ve anlatımlardan 2 tane, Gösteri sanatlarından 8 tane, Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenlerden 6 tane, Doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalardan 3 tane ve son olarak El sanatları geleneğinden 2 tane olmak üzere ayrılmış (UKMP, 2022) ve bu alanlarda incelemiştir. Güney Kore'nin SOKÜM temsili listesi sayesinde "halk arasında geleneksel kültüre ilginin artması dışında UNESCO aracılığıyla soyut kültürlerin uluslararası bilirliliğinin olması yabancılarında Kore'ye ilgi ve merak duymasına sebep olmuştur" (CHA, 2022).

B. GÜNEY KORE'NİN GELENEKSEL KÜLTÜRLERİ KORUMA YÖNTEMİ

Kore yarımadası, stratejik konumu nedeniyle yıllar içinde çeşitli savaflara sürüklenmiştir. Bu savaflar sırasında da savaştığı ülkenin kültürünü benimsemiştir. Örneğin "Çin'in M.Ö 109 yılında Gojoseon (고조선 M.Ö 2333)'u istila etmesiyle Çin'in egemenlik kurduğu bölgeler ekonomik olarak hayli sömürülse de Çin'in kültürel etkinliği, Korelilerin gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Çin dili, felsefesi, siyasal düzenleri, toplumsal yapıları, yasaları ve de sanatı bu bölgelerde de yayılmıştır" (Nahm, 1998, ss. 14-15). Böylelikle Kore'nin Çin kültüründen etkilenme süreci başlamıştır. "Goryeo Hanedanlığı (고려 M.S 918-M.S 1392) döneminde de Çin etkisi devam etmiştir. Özellikle Budizm kültürünün gelişip Kore'de benimsenmesi bu dönemde olmuştur" (Nahm, 1998, s. 56). Güney Kore'nin somut olmayan kültürlerinden iki tanesi Budist kültürünün benimsenmesiyle ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri 2009 yılında korumaya alınan Akbaba Tepesi Ayinleri (Yeongsanjae-영산재), bir diğeri de 2020 yılındaki Kore Cumhuriyeti'ndeki Fener Aydınlatma Festivali (Yeondeunghoe-연등회)'dir.

Yakın geçmişte Kore yarımadası, Japonya tarafından 35 yıllık bir esaret dönemi yaşamıştır. "1905 yılındaki Rusya-Japonya Savaşı'ndan sonra Japonya, Kore'yi işgal etmiş ve bundan 5 yıl sonra Kore'nin bulunduğu yarımada'yı tamamen egemenliği altına almıştır" (Özen Kutanis & Tunç, 2010, s. 56). "1910-1945 yılları arasında Japonların kültürel siyaseti Joseon ulusalculuğunun ve de ırk bilincinin yok edilmesine yönelik olmuştur. Bu amaçla konuşma, basın ve toplanma özgürlüklerine kısıtlamalar getirilmiştir. Japonca resmi dil sayılmış ilk ve orta okullarda Japon dili ve tarihi dersleri zorunlu duruma gelmiştir" (Nahm, 1998, ss. 132-133). "Sömürge döneminde Japon dilinde verilen eğitiminden ötürü kültür ve

eğitim alanlarında daha az ilerleme kaydedilmiştir" (Nahm, 1998, s. 149). Bu nedenle Japon sömürgesinin olduğu 35 yıllık süreçte Kore, geleneksel kültürünün yok olma tehlikesi ile karşılaşmıştır. Japonya'nın, II. Dünya Savaşında mağlup olması Kore yarımadasındaki hakimiyetini azaltmıştır. Böylelikle Kore, 1945 yılında Japonya sömürgesinden kurtulmuştur.

Japonya sömürgesi ardından Kore yarımadasının kuzey bölgesi ve güney bölgesi arasında ideoloji farklılıkları ortaya çıkmıştır. Ve kuzey bölgesinin başlattığı saldırıyla 1950-1953 yılları arasında Kore Savaşı meydana gelmiştir. Farklı ideolojileri benimseyerek ikiye ayrılan Kore, geleneksel kültürlerini korumak için birbirlerinden ayrı çalışmalarda bulunmuştur.

Kuzey Kore, Sovyetler Birliği, Çin ve öteki Sosyalist devletlerin desteğiyle siyasal, ekonomik hatta kültürel temellerini yeniden oluşturmuştur (Nahm, 1998, s. 183). "Kültürel açıdan bakıldığında Kuzey Kore, geleneksel halk türkülerini, şarkılarını ve danslarını kaldırdıktan sonra devrimci şarkı ve danslar yanında Kuzey Kore lideri olan İl-Sung Kim (김일성) ve akrabalarının başarılarına övgüler düzen şarkılar geliştirilmesini emretmiştir. Bu nedenle İl-Sung Kim'e özgü birçok şarkı yapılmıştır" (Nahm, 1998, s. 196).

Güney Kore, 1950-1953 yıllarında gerçekleşen savaşın ardından açlıkla ve yoksullukla uğraşırken Birleşmiş Milletler, ABD ve öteki demokratik ulusların yardımıyla Güney Kore halkı, toplumda belirli bir hızla ulusal kalkınmayı ve modern dönüşümü gerçekleştirmiştir (Nahm, 1998, s. 227). Demokratik uluslardan aldığı yardımlar sebebiyle Güney Kore, bu dönemlerde Batı kültürünün etkisi altında kalmıştır. Güney Kore'de Batılılaşma bu dönemlerde ivme kazanmıştır.

Dünya ülkelerinde genel olarak hissedilen küreselleşme ve sanayileşmenin etkisi ile toplumların kendi kültürel değerlerini yavaş yavaş kaybetmelerinden duyulan rahatsızlık ve bu yolla dünyadaki kültürel çeşitliliğin yok olacağı düşüncesi (Gürçayır, 2011, s. 7) Güney Kore Hükümetini de endişelendirmiştir. Bu nedenle hükümet kendi ulusal kültür varlıklarını canlandırıp geliştirmesi gerektiğinin farkına varmıştır. Böylelikle "Kültür Bakanlığı bütçesini Ulusal Klasik Müzik Enstitüsü için arttırıp geleneksel müzik ve dans sanatçılarının uygulama düzeylerini yükseltmeyi amaçlamıştır. Okul eğitimlerinde de Eğitim Bakanlığı ilk ve orta öğrenim okullarında geleneksel müzik ve dans için bir öğretim izlencesi oluşturmuştur" (Nahm, 1998, s. 245).

Geleneksel kültürleri öğretecek eğitimci yetiştirilmiş ve Kore halkının da bu eğitimci aracılığıyla kültürlerini bilmesi amaçlanmıştır. Okullar dışında da özel kuruluşlar kurulmuştur. Örneğin "Kore Kültür ve Sanat Vakfı, Hoam Kültür Sarayı, Halk Sanatları Kukla Tiyatrosu ve öteki birçok özel kültür dernekleri geleneksel kültürün gelişmesine büyük katkıda bulunmuştur" (Nahm, 1998, s. 246).

Geleneksel müzik ve dansın yanı sıra geleneksel resim sanatında da çeşitli çalışmalar yapılmıştır. "Geleneksel resmin yaşlı ustaları yeni başyapıtlar verip özel işliklerinde ya da sergi evlerinde genç sanatçıları yetiştirirken, seramik sanatçıları da yeni fırınlar kurup Goryeo Hanedanlığı (고려 M.S 918-M.S 1392) dönemindeki yeşil renkteki Seladon ve Kral Seong-Gye Yi (이성계 M.S 1335-1408)'nin dönemindeki mavi ve beyaz porselenlerin özgün biçimlerine bağlı kalarak eserler vermiştir" (Nahm, 1998, ss. 245-246). Sergi alanlarına gelip geleneksel resim ve seramikler hakkında bilgi sahibi olmak isteyen genç nesil, ustalar tarafından yetiştirilmiştir. 1950-1953 yılları arasında gerçekleşen Kore

Savaşı'nın ardından Kore Güzel Sanatlar Derneği ile Çağdaş Kore Sanatı Sergisi'nin kurulmasıyla hem dönemin eserleri özgün biçimlerini korumuş hem de geleneksel resim ve seramikler üretilerek bu sanatlara ilgi canlandırılmıştır.

Tiyatro alanında Güney Kore, geleneksel kukla oyunlarını ve maske danslarını ayakta tutmaya çalışarak geleneksel gösterileri geçmişten geleceğe taşıyıp halk arasında kabul edilebilirliklerini arttırmıştır. Bu alanlara ilgi duyan genç gruplar için topluluklar ve dernekler kurulmuştur. "Gösterilerin içinde kuklaların, maske dansçıların ve de gösteri sanatçılarının bulunduğu Kwangdae (광대), Namsadang (남사당) gibi çağların gerisinde kalmış oyunları geri getirerek Madang (마당) adı altında açık tiyatrolarda oynanmıştır" (Nahm, 1998, s. 246). UNESCO SOKÜM temsili listesinde Kwangdae gösterisi barındıran iki soyut kültür, Namsadang gösterisini de içeren bir soyut kültür vardır. Kwangdae gösterisini içinde barındıranlardan biri 2008 yılında SOKÜM temsili listesine eklenen Pansori (판소리) bir diğeri de 2011 yılında korumaya alınan Halat Yürüyüşü (Jultagi-줄타기)'dir. Namsadang gösterisi de Namsadang Erkek Gezgin Eğlence Grupları (Namsadang Nori-남사당놀이) adı altında 2009 yılında SOKÜM temsili listeye alınmıştır.

Güney Kore'nin kurumsallaşan Geleneksel Oyunlar Ulusal Festivali de farklı toplumların Kore kültürünü tanmasına öncülük etmiştir. "Bu yıllık uygulanan festivalde, taşralı temsilciler geleneksel müzik çalarak dans gösterilerini yaparlardı" (Nahm, 1998, s. 246).

Festivaller dışında da kültürel aktivitelere değer veren kuruluşlar oluşturulmuştur. Bunlardan biri olan Sejong Kültür Merkezi, Güney Kore'nin başkenti "Seoul'un temsili kültür ve sanat kurumudur. Seoul Büyükşehir Hükümeti tarafından 1978 yılında kurulmuştur. Sejong Kültür Merkezi, 1999 yılında vakıf halini almış ve gösteri sanatları için halen merkez olarak hizmet vermektedir" (Sejong Kültür Merkezi [SKM], 2022). Sanat severleri bir araya getiren Sejong Kültür Merkezi, Kore kültürünün ve sanatının küreselleşmesine yönelik adım atan kuruluşlardan biri olarak önemli bir yere sahiptir. "Sejong Kültür Merkezi içinde Seul Filarmonik Senfoni Orkestrası, Seul Geleneksel Müzik Orkestrası, Seul Kent Dans Birliği, Seul Kent Müzik Birliği, Seul Kent Korosu ve Seul Kent Çocuk Korosu yer almaktadır" (Nahm, 1998, s. 246).

Sejong Kültür Merkezi hem geleneksel kültürle hem de modern kültürle ilgilenmekte olup Kore halkına kültürlerini tanıtmada öncü olmuştur. Merkezin başkanı Ho-Sang Ahn (안호상) "Sejong Kültür Merkezi'nde dünya standartlarında performanslar, sergiler ve eğitimler sunan en iyi kültürel ve sanatsal cazibe merkezi olmak için sürekli çalıştıklarını" (SKM, 2022) dile getirmektedir.

Kore Hükümeti'nin destek verdiği bir başka kuruluşta Kore Kültür Merkezidir. Kore Kültür Merkezi de açılan diğer kuruluşlar ve topluluklar gibi Kore kültürünün devamlılığını sağlamak amacıyla kurulmuştur.

Güney Kore, kültürel çalışmalarını geliştirmek ve uygulamak için birkaç kuruluşa daha destek vermiştir. Örneğin Kore Uluslararası Kültürel Değişim Vakfı (KOFICE), Kore'yi ve diğer ülkeleri kültür aracılığıyla birbirine bağlamaya çalışan bir kuruluştur. "KOFICE, "Asya TV Drama Konferansı" ve "Asya Şarkı Festivali" gibi uluslararası etkinlikler aracılığıyla ülkeler arasında dostluk ve kültür

anlayışını artırmaya çalışmaktadır" (United Nations Conference on Trade and Development [UNCTAD], 2017, s. 13).

Kore Yaratıcı İçerik Ajansı (KOCCA), "ilk olarak 1999 yılında Oyun Endüstrisi Destek Merkezi olarak kurulmuştur. Daha sonra 2012 yılında misyonunu genişletmiştir" (UNCTAD, 2017, s. 13). Böylelikle Kore'nin müzikleri, oyunları, çizgi romanları, modası, kültür teknolojileri üzerine çalışmalar yaparak Kore'nin içerik endüstrisini denetleyen bir kurum haline gelmiştir. Kurumun amacı "Kore'nin dünya çapında kültürel içerik santrali olarak ileriye sıçramasının temellerini atmaktır. Ayrıca kültürel içerik ihracatının yeniden canlandırılması, kültürel içerik uzmanlarının yetiştirilmesi ve kültürel içerik teknolojisinin geliştirilmesi gibi temel projeleri bulunmaktadır." (Kore Kültür Ansiklopedisi, 2022).

Kore Kültür ve Bilgi Servisi (KOCIS)'de Kore'nin diğer ülkelerle kültürel alışverişi geliştirmek ve Kore'nin güzelliklerini tanıtmak için kurulan bir kuruluştur. Kuruluşun Müdürü Myeong-Sun Park (박명선) resmi KOCIS sayfasında amaçlarının "Kore mirasını ve sanatını tanıtarak Kore'nin sahip olduğu ulusal imajını daha da geliştirmek" (Korean Culture and Information Service, 2022) olduğu belirtmiştir.

1962'de yürürlüğe giren 'Kültürel Mirasın Korunması Yasası'ndan bu yana kendi topraklarındaki soyut kültürel mirası koruma görevini üstlenen Kültürel Miras İdaresi (CHA) adlı kuruluş da UNESCO için İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası ve Dünya Hafızası adaylarını listeleyip UNESCO'ya sunmakla sorumludur. Bunun sayesinde CHA, dünyanın dört bir yanındaki insanları Kore kültür mirasının değeri ve mükemmelliği konusunda uyandırmaya çabalamaktadır. Ayrıca, diğer ülkelerle kurduğu ortaklıklarla birlikte kültürel miras alanında uluslararası iş birliğini güçlendirmeye çalışmaktadır (Cultural Heritage Administration, 2022).

Kültürel mirasların belirlenme sürecinde yer alan CHA kuruluşu, önemli kültürel varlıkları yöneterek gelişmesine destek vermektedir. Kültürel varlıkları koruyarak araştırmalarda bulunmaktadır. Kültürel miras konusunda çalışmalarda bulunan Korea National University of Culture Heritage (KNUCH)'de Kore'de geleneksel kültür ve kültürel mirası ile ilgili eğitim veren tek ulusal üniversite olarak 2000 yılından itibaren faaliyet göstermektedir. Üniversitenin 2022 yılına ait ders müfredatında ilk dönem 16 dersten 3 zorunlu ders 13 seçmeli ders, ikinci dönem ise 18 dersten 1 zorunlu ders 17 seçmeli ders vardır.

Aşağıdaki Tablo 1 ve Tablo 2, Korea National University of Culture Heritage (KNUCH)'nin 2022 yılına ait ders müfredatıdır. Tablolar, resmi üniversite sitesindeki ders müfredatının Türkçeye çevrilmesiyle oluşturulmuştur.

Tablo 1. Birinci Dönem Müfredatı (2022)

Kategori	Ders Adı
1	Zorunlu Ders El Sanatları ve Somut Olmayan Kültürel Miras
	Seçmeli Ders Geleneksel Yaşam ve Kültür Tarihi Dünya'nın Somut Olmayan Kültürel Mirası
2	Zorunlu Ders Kore Sanat Tarihi II *
	Seçmeli Ders Somut Olmayan Kültürel Miras Çalışması Somut Olmayan Kültürel Miras Yasası Doğu Klasiklerini Yorumlama* Kore Halk Kültürü
3	Zorunlu Ders -
	Seçmeli Ders Kore El Sanatları Tarihi * Kore Geleneksel Müziği Somut Olmayan Kültürel Miras Politikası Somut Olmayan Kültürel Miras Sergi Planlaması Geleneksel Gösteri Sanatları Somut Kültürel Miras Analiz Araştırması
4	Zorunlu Ders Mezuniyet Tezi Araştırması
	Seçmeli Ders Somut Olmayan Kültürel Miras Belgelerinin Yorumlanması
Toplam	16 Ders (3 Zorunlu/13 Seçmeli) *: Yarı alınması zorunlu dersler

Kaynak: Korea National University of Culture Heritage (2022).

Tablo 2. İkinci Dönem Müfredatı (2022)

Kategori	Ders Adı
1	Zorunlu Ders Kore Sanat Tarihi I*
	Seçmeli Ders Kültürel Miras ve Kore İdeolojisi Somut Olmayan Kültürel Miras Kaydı Uygulaması Kore Müzik Tarihi
2	Zorunlu Ders -
	Seçmeli Ders Kore Modern El Sanatlarının Tarihi Kore El Sanatları Edebiyatını Yorumlama Budist Sanat Tarihi Geleneksel Malzemeler ve Teknikler I Batı Sanat Tarihi
3	Zorunlu Ders -
	Seçmeli Ders Somut Olmayan Kültürel Miras ve Yerel Kültür Somut Olmayan Kültürel Miras Alan Araştırma Metodolojisi Geleneksel Malzemeler ve Teknikler II Somut Olmayan Kültürel Miras Eleştirisi Kültürel Miras ve Doğu Estetiği Maddi Kültür ve Somut Olmayan Kültürel Miras
4	Zorunlu Ders -
	Seçmeli Ders Somut Olmayan Kültürel Miras Semineri UNESCO Politikası ve Eğilimleri Kore El Sanatları Literatür Uygulaması
Toplam	18 Ders (1 Zorunlu/17 Seçmeli) *: Yarı Alınması Zorunlu Dersler

Kaynak: Korea National University of Culture Heritage (2022).

1080 | Geçmişteki tarihine ve kültürüne bağlı olan Güney Kore, geleneksel kültürü ve modern kültürünü müzik, sanat, edebiyat gibi alanlarla birleştirmiştir. Örneğin "16.yüzyılın bir kadın şair olan Chin-İ Hwang (황진이 1506-1560) tarafından yazılmış bir şijo³ tarzı şiir olan "Rüya", bir kompozitörün

³ Goryeo Hanedanlığı (고려 M.S 918-M.S 1392)'nın son dönemlerde ortaya çıkmış olan "Durumsal Nazım" olarak adlandırılan kısa şiir türüdür (Koroğlu Türközü, 2017, s. 36).

bestelediği bir şarkının sözlerini oluşturmuştur" (Nahm, 1998, s. 246-247). Böylelikle geçmişte kalan kültür ile günümüzün modern kültürü birleştirilmiştir.

2000'li yıllara gelindiğinde ortaya çıkan Kore Akımı (Hallyu-한류), Güney Kore'nin popüler kültürüne ilgiyi arttırmıştır. "Kore Akımı terimi ilk olarak 1999 yılının Kasım ayında Çin'de yayınlanan Beijing Youth gazetesi tarafından Kore'nin pop kültürel ürünlerini tanımlamak için kullanılmıştır" (Kim & Ha, 2016, s. 676). Kore Akımı, Çin'den yayılarak önce Asya ülkelerini daha sonra da diğer dünya ülkelerini etkisi altına almıştır. "Kore Akımının etkisi sadece popüler kültüre nüfuz etmekle kalmamış, aynı zamanda birçok Asyalı insan için olumlu yaşam tarzının bir ölçüsü olmuştur" (Lee, 2011, s. 86). Şöyle ki, Asyalıların çoğu Güney Kore hakkında birkaç basit bilgiye sahipti ve Güney Kore ile ilgili görüntüler genellikle olumsuz yöndeydi. Çünkü Asya ülkeleri Güney Kore'yi "Kore Savaşı, yoksulluk döngüleri ve siyasi istikrarsızlık gibi olaylarla" (Lee, 2011, s. 86) tanımaktaydı. Kore Akımı bu olumsuz görüntüleri yıkarak Güney Kore'nin pop kültürlerini ön plana çıkartmıştır. Kısacası Kore Akımı, "Kore'nin popüler kültürünü simgeleyen bir kültürel eğilim olarak kendini göstermiştir" (Lee, 2011, s. 85). Kore Akımı sayesinde dünya ülkeleri Kore'nin popüler kültürü hakkında bilgi sahibi olmuştur. Kore'ye hayran olan kişiler çeşitli sayfalar kurmuştur. Bu sayfalarda toplanan Kore hayranları her ne kadar farklı din ve düşüncelere sahip olsa da Güney Kore'nin popüler kültürünü yaymakta öncü olmuşlardır.

Sonuç

Güney Kore'nin kendi kültürüne sahip çıkarak uluslararası alanda geleneksel kültürünü tanıtmaya çabası geçmiş yıllardaki sömürge dönemlerinde hem Çin'in hem de Japonya'nın kendi kültürlerini Kore'ye empoze etmesi sonucunda ortaya çıkmıştır. Örneğin Çin'in tarihte bilinen ilk hanedanlık olan Gojoseon (고조선 M.Ö 2333)'u istila etmesiyle Kore yarımadası, Çin dilini, felsefesini, toplumsal yapısını ve de sanatını bu dönemlerde benimsemeye başlamıştır. Özellikle Goryeo Hanedanlığı (고려 M.S 918-M.S 1392) döneminde Çin dini olan Budizm'i benimseyen Kore, somut olmayan kültürel miraslarından iki tanesini de Budist kültürüyle ortaya çıkarmıştır.

Japonya'nın kendi kültürünü Kore topraklarında empoze etme politikası 1910-1945 yılları arasındaki 35 yıllık ilhak döneminde başlamıştır. Japonya'nın sömürgesi Kore halkının ulusalçılığını ve ırk bilincini yok etmesine yönelik olmuştur. Bu dönemlerde Japonya, Kore halkının kendi dillerini konuşmasını yasaklayarak Japon dili, Japon tarihi hatta Japon kültürü alanında eğitimler vermiştir. Bunun neticesinde Kore yarımadası, Japonya'nın egemenliğinde kaldığı dönemlerde kültür alanlarında daha az ilerleme kaydetmiştir. Japonya'nın II. Dünya Savaşında mağlup olması Kore yarımadasındaki gücünü kaybetmesine neden olmuştur. Böylelikle 1945 yılında Kore, Japonya sömürgesinden kurtulmuştur.

Kore yarımadası, 1945'deki kurtuluşun hemen sonrasında demokratik bir cumhuriyet kurmaya çabalarırken kuzey bölgesi ve güney bölgesinde benimsenen farklı ideolojiler gün yüzüne çıkmıştır. Farklı ideolojilerin sonucunda meydana gelen Kore Savaşı (1950-1953)'nin ardından ikiye bölünen Kore'nin kuzey bölgesi, Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti (Kuzey Kore) olarak sosyalist devletlerin desteğini

almıştır. Kuzey Kore lideri İl-Sung Kim (김일성) geleneksel kültürlerinde yer alan dansları, şarkıları, tiyatroları kaldırarak kendisinin ve akrabalarının başarılarına övgü içeren yeni şarkılar hazırlatmıştır.

Kore Cumhuriyeti olarak bilinen Güney Kore, Kore Savaşı ardından demokratik ulusların yardımını alarak ülkelerinin hızlı bir şekilde kalkınmasını sağlamıştır. Fakat aldığı yardımlarla Batı kültürünün de ülkesine girmesine izin vererek bu kültürün etkisinde kalmıştır. Sonuç olarak, Güney Kore’de Batılılaşma düşüncesi ve Batıya uyum sağlama Kore Savaşı ardından daha belirli bir şekilde ortaya çıkmıştır. Fakat bu durumdan pek hoşlanmayan Kore Cumhuriyeti geleneksel kültürlerini açtığı kurumlar, topluluklar ve çeşitli festivaller aracılığıyla gelecek nesile aktarma çabasına girmiştir.

Kore Cumhuriyeti, geleneksel kültürleri doğru bir şekilde aktarabilmek için geleneksel kültürünün usta öğreticileriyle çalışmış ve kültürü bugüne getirmeye başarmıştır. Sadece geleneksel kültür değil modern kültür içinde çeşitli çalışmalar yapılarak geleneksel kültür ile modern kültür harmanlanıp gelecek nesillere aktarılmaya çalışılmıştır. Örneğin 16. yüzyılın kadın şairi Chin-İ Hwang (황진이 1506-1560)’ın “Rüya” şiiri bir besteci olan Seong-Tae Kim (김성태) tarafından bestelenmiştir. Böylelikle geçmişten gelen bu şiir günümüz çağında da hatırlanmıştır.

Kore Cumhuriyeti, geleneksel kültürlerini gelecek nesile aktarma sürecinde UNESCO’nun SOKÜM sözleşmesinden yararlanmıştır. Güney Kore, 2005 yılında bu sözleşmeyi kabul edip imzalayarak soyut kültürel varlıkların yerel ve uluslararası düzeyde bilirliliğini arttırmıştır.

Bu makalede, Güney Kore Hükümetinin geleneksel kültürlerini korumak için yaptığı çalışmalar genel bir araştırma altında toplanmıştır. Güney Kore’nin somut olmayan kültürleri koruma alanında gösterdiği çabalar geleneksel kültürlerinin kendi geçmişlerine ayna tutması açısından oldukça önemli bir yere sahip olmasındandır. Bu makale çalışması aracılığıyla da Güney Kore’nin UNESCO SOKÜM temsili listesinde koruma altına alınan soyut kültürlerine kısa bir bakış söz konusudur. Geleneksel kültürler, sadece UNESCO çatısı altında değil Güney Kore Hükümeti tarafından da koruma altına alınmıştır. Ayrıca Güney Kore Hükümetinin gelecek çalışmaları içerisinde de geçmişte kalmış kültürlerini gün yüzüne çıkarma çalışmaları bulunmaktadır.

Etik Kurul İzni

Bu makale etik kurul izni gerektiren bir çalışma grubunda yer almamaktadır.

Katkı Oranı Beyanı

Yazarlar, makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan eder.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makale yazarları, aralarında herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Kaynakça

- Aksoy, M. (2019). Kore Savaşı'nın Türkiye'de demokrasinin gelişimine etkisi. *Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 3(1), 1-12.
- Cultural Heritage Administration (2022, Şubat 20). Vision & Mission. [url: http://english.cha.go.kr/html/HtmlPage.do?pg=/aboutCha/vision_mission.jsp&mn=EN_04_02]
- Gürçayır, S. (2011). Somut olmayan kültürel mirasın korunması sözleşmesi üzerine eleştirel bir okuma. *Millî Folklor*, 92, 5-12.
- Haytoğlu, E. (2002). Kore Savaşı ve Denizli Kore şehitleri ile gazileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 76-115.
- Intangible Cultural Heritage (2022, Ocak 03). What is intangible cultural heritage. [url: <https://ich.unesco.org/en/what-is-intangible-heritage-00003>]
- Kim, S. J., & Ha, K. J. (2016). Investigating a theoretical background of the consumption of Korean tv programs in China: Focused on globalism, proximity, and modernity [중국내 한국 TV 프로그램 소비에 대한 이론적 배경 연구: 국제성, 근접성, 현대성을 중심으로]. *The Journal of the Korean Contents Association*, 16(4), 675-690.
- Kim, Y., & Yang, J. J. (2004). A history of ama divers and the factors to affect their seasonal migrant diving [잠수의 역사와 출가 물질의 요인. 초등교육연구]. *Elementary Education Research*, 8, 21-36.
- Kore Kültür Ansiklopedisi (2022, Mart 19). Kore Yaratıcı İçerik Ajansı [한국콘텐츠진흥원]. [url: <http://encykorea.aks.ac.kr/Contents/Item/E0074633#:~:text=한국문화콘텐츠진흥원의,기틀을%20다지는%20데%20있다>]
- Kore Kültür ve Enformasyon Ajansı. (2011). *Kore gerçeği* (Çev. N. Lee). Kore Kültür, Spor ve Turizm Bakanlığı Yayımı.
- Kore Tarih Öğretmenleri Birliği (KTÖB) (2014). *Uluslararası okurlar için Kore tarihi* (Çev. Ç. Çıdamlı). Notabene Yayınları.
- Korea National University of Culture Heritage (2022, Nisan 5). Department of Intangible Cultural Heritage-Curriculum. [url: <https://www.nuch.ac.kr/ichs/content.do?tplBaseId=TPL0000186&mnuBaseId=MNU0000409&topBaseId=MNU0000408>]
- Korean Culture and Information Service (2022, Mart 19). Greetings. [url: <https://www.kocis.go.kr/eng/op/enGreetings.do>].
- Koroğlu Türközü, H. (2017). *Modern Kore edebiyatı tarihi*. Likya Yayınları.
- Kültürel Miras İdaresi [CHA-문화재청] (2022, Şubat 20). Haberler bölümü. [url: https://www.cha.go.kr/multiBbz/selectMultiBbzView.do?id=59&no=60&bbzId=newpublic&pageIndex=193&mn=NS_01_01&strWhere=&searchWrd=&sdate=&edate=]
- Lee, S. J. (2011). The Korean wave: the Seoul of Asia. *The Elon Journal of Undergraduate Research in Communications*, 2(1), 85-93.
- Nahm, A. C. (1998). *Kore tarihi ve kültürü* (Çev. A. R. Balaman). Ege Üniversitesi Basımevi.

- Oğuz, M. Ö. (2008). UNESCO ve insanlığın sözlü ve somut olmayan mirası başyapıtları. *Millî Folklor*, 78, 5-11.
- Özen Kutanis, R., & Tunç, T. (2010). Güney Kore örgüt kültürü: Konfüçyanizm'in etkileri açısından bir değerlendirme. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 35, 55-75.
- Sejong Kültür Merkezi [SKM-세종문화회관] (2022, Mart 21). CEO'dan tanıtım mesajı. [url: <https://www.sejongpac.or.kr/organization/main/contents.do?menuNo=500078>]
- Stephenson, F. R. (2013). Astronomical records in the sangjuk sagi during the three kingdoms period: earliest times to A.D. 668. *Korean Studies*, 37, 171-224.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2021, Aralık 29). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi (SOKÜM). [url: <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-264414/somut-olmayan-kulturel-mirasin-korunmasi-sozlesmesi.html>]
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2022, Ocak 1). Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO). [url: <https://www.telifhaklari.gov.tr/Birlesmis-Milletler-Egitim-Bilim-ve-Kultur-Organizasyonu-UNESCO>]
- Ulusal Kültürel Miras Portalı [UKMP-한국의 인류무형문화유산] (2022, Şubat 02). Güney Kore'nin somut olmayan kültürel mirasları. [url: https://www.heritage.go.kr/heri/html/HtmlPage.do?pg=/unesco/korInCulHeritage.jsp&pageNo=5_3_2_0]
- UNESCO (2022, Ocak 05). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi. [url: <https://ich.unesco.org/doc/src/00009-TR-PDF.pdf>]
- UNESCO Türkiye Millî Komisyonu (2022, Ocak 04). UNESCO hakkında. [url: <https://www.unesco.org.tr/pages/96/2/unesco>]
- UNESCO ve Heritage (2022, Nisan 04). Jeju Haenyeo Munhwa. [url: <https://heritage.unesco.or.kr/제주해녀문화/>]
- United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) (2017). Strengthening the creative industries for development in the Republic of Korea. *United Nations New York And Geneva*, 1-20.
- Wanner, R. E. (1982). UNESCO: An introduction to its education program. *Comparative Education Review*, 26(3), 420-434.

